

Стан охорони праці й рівень професійних захворювань працівників системи охорони здоров'я є серйозною соціально-економічною проблемою галузі, що безпосередньо впливає на надання медичної допомоги.

Разом з тим, питання гігієни праці медичних працівників набуває все більшого значення. На рівень гігієни праці в закладах охорони здоров'я впливає ряд негативних професійних чинників: нервово-емоційне навантаження; несприятливі умови праці на робочому місці; фізичне навантаження; психологічне навантаження; порушення режиму робочого часу та часу відпочинку; контакт з різного роду інфекційними захворюваннями.

Тому, на наше переконання, для врегулювання проблемних аспектів гігієни праці медичних працівників нагальним є вирішення питань: удосконалення технологічного процесу під час професійної діяльності; усунення нездорових умов праці на робочому місці; встановлення належного режиму роботи та відпочинку.

Отже, для вирішення проблемних питань охорони й гігієни праці медичних працівників необхідне удосконалення нормативно-правової бази з питань охорони здоров'я і безпеки праці цієї категорії працюючих осіб, а також зниження негативного впливу факторів робочого середовища на життя та здоров'я під час реалізації ними своїх трудових обов'язків.

Список використаних джерел:

1. Про охорону праці: Закон України від 14.10.1992 №2694-ХІІ. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12#Text>. Дата звернення: 01.03.2021.
2. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 23.09.1999 №1105-ХІV. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14#Text>. Дата звернення: 01.03.2021.
3. Електронний ресурс. Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Гігієна_праці. Дата звернення: 01.03.2021.

Сіньова Людмила Миколаївна
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри трудового права
та права соціального забезпечення
Інституту права
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

Наукове дослідження проведено в рамках держбюджетної теми НДР № 20БФ042-01 “Правове забезпечення соціальної безпеки в євроінтеграційних умовах”

ВИРОБНИЧА ФУНКЦІЯ ПРАВА СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Значення соціального забезпечення в житті суспільства визначається тим, які функції воно виконує, які основні проблеми останнього воно дозволяє

вирішити. Іншими словами, призначення системи соціального забезпечення виявляється в його функціях, через особливості яких відбивається специфічність правового регулювання (тобто предмету галузі), а також його методу. Основні функції повинні мати сталість як одну з необхідних ознак характеристики своєї безперервності, тривалості дії. Їх постійна природа виявляється у безперервному впливі на правовідносини. Разом із тим вони можуть змінюватися за змістом під впливом новітніх механізмів, доповнюватися водночас із розвитком самого права й суспільства [1].

Питання виробничої функції права соціального забезпечення розглядали у своїх працях такі вчені, як С.М. Прилипко, Б.І. Сташків, О.В. Тищенко, В.Ш. Шайхатдінов, В.І. Щербина, О.М. Ярошенко та ін. Слід наголосити, що дослідження потребують продовження та поглиблення в цій сфері, так як функції здійснюють важливий внесок в розвиток права соціального захисту.

На думку В. Ш. Шайхатдінова, при дослідження поняття функцій соціального забезпечення необхідно виходити із етимологічного значення слова (функція) [2, с. 28-29]. Функція (лат. *functio* – виконання, звершення): 1. Явище, яке залежить від іншого явища, є формою його виявлення і змінюється відповідно до його змін. 2. Робота кого-, чого-небудь, обов'язок, коло діяльності і когось, чогось; повинність, місія. 3. Специфічна діяльність організму людини, тварин, рослин, їхніх органів, тканин і клітин. 4. Величина, яка змінюється зі зміною незалежної змінної величини (аргументу) [3].

В теорії права функції права визначають як напрямки його впливу на суспільні відносини, потреба у здійсненні яких породжує необхідність існування права як соціального явища. Функції виражають найістотніші риси права і спрямовані на здійснення найважливіших завдань, що стоять перед правом, як регулятором суспільних відносин, на конкретному етапі розвитку суспільства [4]. Функції права соціального забезпечення – це напрямки впливу на процес формування відповідної галузі права та реалізації норм у суспільних відносинах у сфері соціального забезпечення з метою здійснення мети і завдань держави щодо соціального забезпечення та захисту населення. Основні ознаки функцій права соціального забезпечення: 1) становлять собою основні напрямки правового впливу; 2) об'єктом правового впливу є суспільні відносини в сфері соціального забезпечення; 3) обумовлені соціальним призначенням права соціального забезпечення; 4) виражають суть права соціального забезпечення; 5) мають сталий характер, оскільки існують тривалий час; 6) здійснюються в певній формі і певними методами [5].

Виробнича функція — це технічне співвідношення між кількістю ресурсів, що використовуються виробниками, і обсягом виробленої на цій основі продукції. Виробничу функцію може бути використано як на макроекономічному рівні, де вона відображає залежність сукупного обсягу виробництва у грошовому виразі, так і на мікроекономічному рівні. Як бачимо, що виробнича функція може бути застосована до окремих галузей, видів виробництва і навіть до виробництва окремого підрозділу підприємства. Як

правило, виробнича функція має теоретичне значення, але не позбавлена й практичного застосування, її широко використовують економісти для оцінки окремих ресурсів, що забезпечують економічне зростання. Першим варіантом у цьому плані була так звана виробнича функція Кобба — Дугласа, змістом якої є аналіз залежності обсягу виробництва від використання двох основних ресурсів — капіталу і праці [6].

Вважається, що виробнича функція з'явилася після ухвалення Кодексу законів про працю РРФСР 1918 року, в якому містився спеціальний розділ — «Про забезпечення належної продуктивності праці» [7, с. 32]. Відповідно до норм цього Кодексу з метою забезпечення належної продуктивності праці на всіх працюючих на підприємствах, в установах і організаціях незалежно від форм власності, які використовували чужу працю за винагороду і в формі організованої співпраці, і на органи управління вищезазначених підприємств, установ, організацій покладался обов'язок неухильного дотримання приписів Кодексу про норми виробітку, нормальної продуктивності і правила внутрішнього трудового розпорядку [4].

С. М. Прилипо однією із функцій соціального забезпечення називає функцію виробничу. Оскільки соціальне забезпечення пов'язано із суспільним виробництвом, останнє також впливає на нього. Цей вплив виражається в тому, що право на низку видів соціального забезпечення зумовлено трудовою діяльністю, а рівень забезпечення часто залежить від її характеру й розміру винагороди за працю. Із втіленням у життя принципів соціального страхування цей вплив зростатиме, оскільки посиляться стимулююче значення соціального забезпечення у підвищенні продуктивності праці і професійної майстерності працюючих. Соціальне забезпечення сприяє також матеріальній і моральній підтримці старіючої робочої сили й осіб, які втратили здатність трудитися. Його вплив на суспільне виробництво далеко не вичерпується розглянутим вище [1].

С.В. Вишневецька та І.В. Новосельська наголошують, що значення соціального забезпечення в житті суспільства визначається тим, які функції воно виконує, які основні проблеми суспільства дає змогу розв'язати. Виробнича функція соціального забезпечення пов'язана з суспільним виробництвом, впливає на нього. Особливість її полягає в тому, що право людини на соціальне забезпечення зумовлене трудовою діяльністю, а рівень забезпечення, як правило, залежить від її характеру і розміру винагороди за працю [8, с. 23].

Б.І. Сташків у своїй роботі “Проблеми функцій права соціального забезпечення” зазначає, що виробнича функція права соціального забезпечення включає сукупність правових засобів, які служать зміцненню й розвитку виробництва. Норми права соціального забезпечення впливають на виробництво опосередковано, впливаючи на поведінку людей шляхом регулювання умов і рівня матеріального забезпечення й обслуговування за рахунок суспільних фондів споживання. Виробнича функція може здійснюватися задовго до виникнення правовідношення у сфері соціального забезпечення (стосовно пільг з урахуванням умов та характеру роботи). Безпосередній вплив норм права соціального забезпечення на виробництво

спостерігається лише у сфері відтворення робочої сили. Виробнича функція права соціального забезпечення служить виконанню такого важливого завдання галузі, як сприяння зміцненню та розвитку економіки. Цю функцію виконують правові норми, які сприяють відтворенню робочої сили, збереженню і примноженню трудових ресурсів, матеріальному стимулюванню праці, зростанню її продуктивності, зміцненню трудової дисципліни, попередженню плинності кадрів, скороченню нераціонального використання робочої сили (пенсії по інвалідності та у зв'язку з втратою годувальника, допомоги на дітей, пенсія за віком і т.ін.) [10, с. 14].

Виходячи із зазначеного, реалізація виробничої функції права соціального забезпечення – це важливе завдання для ефективного розвитку економіки, матеріального забезпечення та моральної підтримки вразливих верств населення.

Список використаних джерел:

1 Прилипка С.М. До питання визначення функцій права соціального забезпечення URL: <http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/10620/1/Prelepko.pdf> (дата звернення 22.02.2021)

2. Шайхатдинов В. Ш. Теоретические проблемы советского права социалистического обеспечения.- Свердловск: Изд. Уральского ун-та, 1986.- С. 28-29, 74.

3. Словник іншомовних слів URL: <https://www.jnsm.com.ua/cgi-bin/u/book/sis.pl?Qry=%F4%F3%ED%EA%F6%B3%FF> (дата звернення 04.03.2021)

4. Гоголь Ю.В. Правова природа виробничої функції трудового права в умовах переходу до ринкової економіки URL: <http://194.44.152.155/elib/local/1287.pdf> (дата звернення 22.02.2021)

5. Сташків Б.І. Право соціального забезпечення. Загальна частина : навчальний посібник / Б. І. Сташків. – Чернігів : ПАТ "ПВК "Десна", 2016.- 692 с.

6. Виробнича функція URL: https://pidru4niki.com/12281128/politekonomiya/virobnicha_funktsiya (дата звернення 22.02.2021)

7. Иванов С. А., Лившиц Р. З., Орловский Ю. П. Советское трудовое право: вопросы теории. Изд. «Наука», Москва, 1978. – С. 32.

8. Право соціального забезпечення України: навч.-метод. посіб. для студ. юрид. спец. / С. В. Вишновецька, І. В. Новосельська. — К. : ДП “Вид. дім “Персонал”, 2009. — 320 с. — Бібліогр.: с. 301–311.

9. Сташків Б.І. Проблеми функцій права соціального забезпечення [Текст] : стислий конспект лекцій / Б.І. Сташків. - Чернігів : Чернігівський державний інститут права, соціальних технологій та праці, 2010. - 27 с.